

Zpráva ze studijní cesty do Španělska

Termín konání: 19. - 26. 9. 2015

Místo konání: města Barcelona, Valencia a Oropesa del Mar

Účastníci: Mgr. Táňa Šormová, členka Rady KHK, gestor pro školství
Ing. Jiří Franc, předseda VVVZ, zastupitel KHK
Ing. Václav Jarkovský, zástupce vedoucí odboru školství KÚ
ředitelé, popř. zástupci škol
2 zástupci České školní inspekce

Téma: vzdělávací systém školství ve Španělsku, návštěva škol

Vyhodnocení cesty:

Pracovní cesta byla tematicky zaměřena zejména na střední školství ve Španělsku, navštívili jsme ale i základní školy (při 2 z nich byla i mateřská škola).

Souhrnnou informaci jsme obdrželi v pondělí během návštěvy škol v Barceloně, kde jsme absolvovali přednášku a navazující diskuzi k této problematice.

Následně se účastníci stáže rozdělovali podle zájmu do 2 skupin a v těchto menších kolektivech absolvovali prohlídky jednotlivých škol. Na školách jsme se seznámili s jejich vzdělávací nabídkou a vybavením, mohli jsme nahlédnout do výuky a průběžně si doplňovat některé další poznatky.

Shrnutí získaných informací

Vzdělávací systém ve Španělsku

Vzdělávací systém ve Španělsku má na starosti Ministerstvo školství, kultury a sportu. To ustanovuje základní normu, která musí být respektována v každé správní oblasti země, tzv. autonomním společenství (Comunidad Autónoma). V základní normě je dána struktura vzdělávacího systému, minimální osnovy, role školní inspekce. Jednotlivá autonomní společenství mohou rozvíjet vlastní vzdělávací kompetence na základě základní normy. S tímto jsme se setkali v oblasti Katalánska i Valencie.

Většina žáků navštěvuje státní školy, na které přispívá stát a jsou bezplatné (jedná se o povinné základní a střední školy). Vedle státních škol existují ve Španělsku soukromé i církevní školy. Nedávná finanční krize byla pro mnoho obyvatel motivací k dalšímu studiu – výsledky se teprve očekávají.

Struktura vzdělávací soustavy

1) Předškolní výchova

Určena dětem od 6 měsíců do dosažení 6 let. Je nepovinná a bezplatná. Probíhá ve dvou cyklech. První cyklus je pro děti od 6 měsíců do 3 let (jesle), druhý cyklus pro děti od 3 do 6 let.

2) Základní vzdělávání

Probíhá v základní škole, která je pro žáky mezi 6 a 12 lety povinná a bezplatná. Výuka na základní škole probíhá ve třech cyklech a každý cyklus obsahuje dva ročníky.

3) Střední vzdělávání

Střední škola je povinná pro všechny žáky mezi 12 a 16 lety. Po střední škole lze skončit (16 let je minimální věk, ve kterém je možné se zapojit do pracovního procesu) nebo lze pokračovat dvouletým maturitním studiem či studiem na profesní škole odborného zaměření. Tyto navazující formy studia jsou nepovinné.

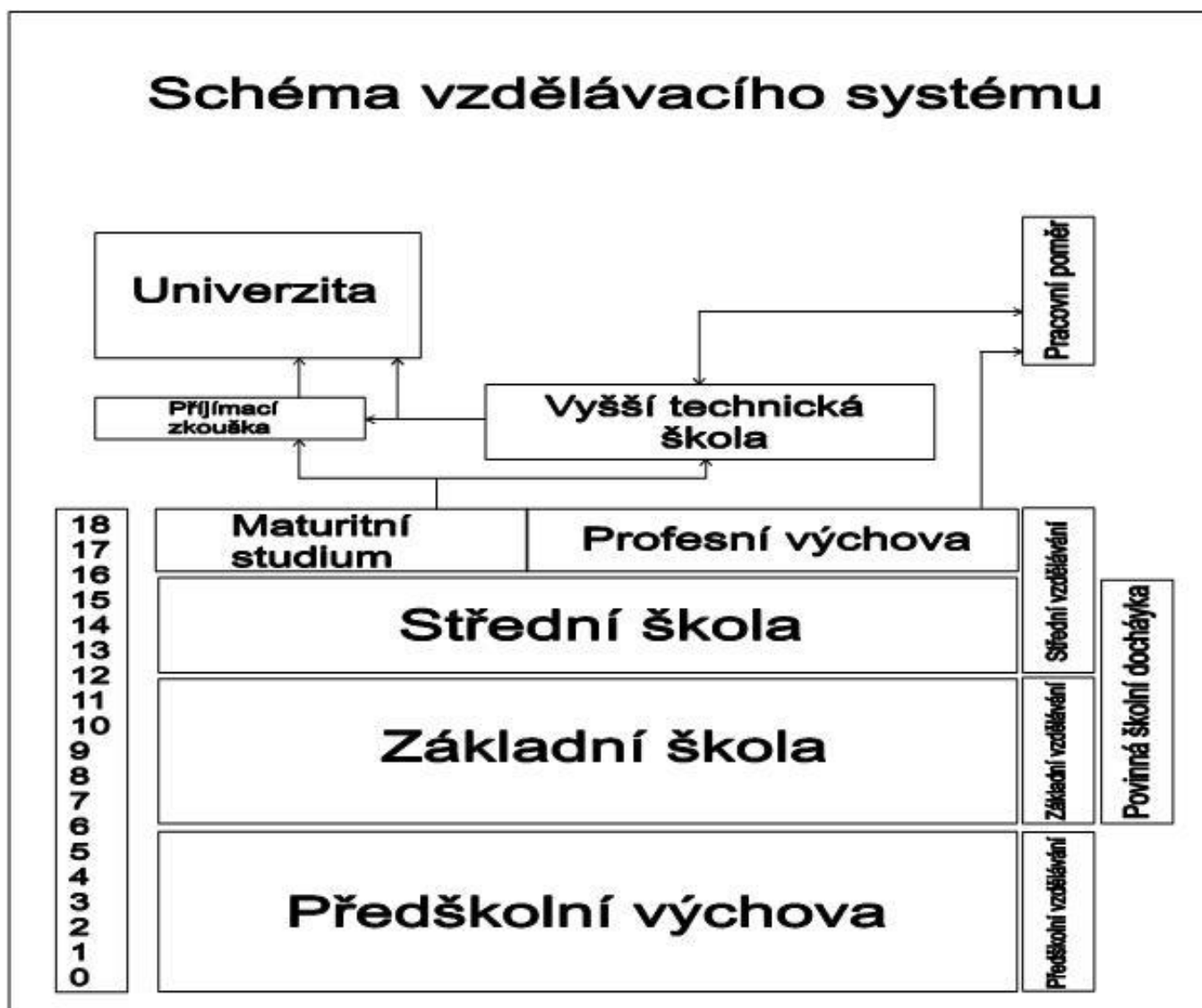
Střední škola (nižší stupeň středního vzdělávání)

Cílem střední školy je připravit studenty na zapojení do aktivního života a pro další studium. Tento stupeň střední školy je zakončován zkouškou.

Studium je rozděleno do dvou cyklů a každý cyklus do dvou ročníků. V prvních třech ročnících mají většinu předmětů povinných a ve čtvrtém ročníku si žáci vedle povinných předmětů volí několik dalších.

Kromě výsledků dosažených v jednotlivých předmětech se hodnotí i schopnosti vyjádřené ve školních projektech.

Schéma vzdělávacího systému

Maturitní studium, tzv. „bakalářské“

Toto dvouleté studium (španělsky „Baccalaureate“) navazuje na povinnou část středního vzdělávání a je nepovinné. Nejde o vysokoškolské vzdělání. Má tři základní cíle: získání všeobecného vzdělání a zvýšení schopnosti sebevzdělávání studentů; přípravné - získání základu pro studium na vyšší škole; orientační - poznání a ujasnění si svých zájmů. Žáci si mohou vybrat ze 4 základních oborů: přírodní vědy a zdravotní vědy, humanitní a sociální vědy, technika, umění.

Během studia se žáci setkají se třemi druhy předmětů:

- Společné předměty pro všechny
- Odborné předměty podle zvoleného oboru (žáci získají speciální zaměření s ohledem na další studium. Tyto předměty jsou velmi důležité a žák jich musí absolvovat 6 předmětů v každém roce. Předměty nelze kombinovat s jinými odbornými předměty z jiných oborů)
- Volitelné předměty (volené bez ohledu na obor)

Úspěšné absolvování tohoto studia je základní podmínkou pro přijetí na vyšší vzdělávání na univerzitě nebo vyšší odborné škole.

Maturitní studium lze absolvovat denní, dálkovou či večerní formou.

Profesní výchova

Dvouleté studium technického zaměření, které navazuje na „střední“ školu a je nepovinné. Tento typ studia má za úkol připravit žáky do praxe. Jde o 2 varianty vzdělávání:

- Střední odborné vzdělávání a příprava
- Programy odborné přípravy na zaměstnání

4) Vyšší vzdělávání:

Po maturitním studiu lze pokračovat studiem na univerzitě, na vyšší technické škole nebo na umělecké škole. Podmínkou přijetí na univerzitu je také úspěšné složení přijímací zkoušky.

Vyšší odborné studium – je poskytováno za úplatu (na jedné ze škol prezentováno 350€).

Univerzitní studium:

Vysokoškolské studium ve Španělsku je téměř výhradně univerzitního charakteru. V dnešní době najdeme ve Španělsku 43 státních univerzit, 3 soukromé univerzity a 4 univerzity, které patří katolické církvi. Jedná se o univerzity, které nabízejí širokou paletu studijních oborů (exaktní vědy, sociální vědy, právo, lékařství, technické vědy atd.).

Ve školách jsme se setkali s dvojjazyčností: oficiální španělština (= kastilština) a jazyk provincie (v Barceloně katalánština, ve Valencii vlastní dialekt oblasti, ale výuka často též v katalánštině). Absence zkoušky z těchto jazyků je překážkou pro práci ve státní správě a veřejném školství.

Správa v Barcelonském školství: Barcelonské školské konsorcium

http://www.edubcn.cat/ca/el_consorci/que_es_el_ceb

Jde o útvar zřízený Katalánskou vládou (Generalitat de Catalunya) a Barcelonskou městskou správou (Ajuntament de Barcelona). Mezi jeho funkce patří:

- zřizování státních škol
- řízení všech státních primárních, povinných a nepovinných středních škol, speciálního vzdělávání a škol zajišťujících celoživotní vzdělávání
- plánování a řízení neuniverzitních vzdělávacích nabídek
- řízení inovativních vzdělávacích programů a programů odborné přípravy na zaměstnání

Nejvyšším orgánem je Vládní rada tvořená prezidentem (jmenován ministrem školství), viceprezidentem (jmenován starostou Barcelony), 5 členy zastupujícími Katalánskou vládu, 5 členy zastupujícími Barcelonský městský koncil.

Přímo řídí 289 škol se 140 tis. žáky, 8284 učiteli (v celém Katalánsku 937 škol s 300 000 žáky).

V Barceloně je pro žáky ve věku od 3 do 18 let celkem 503 škol, z toho 246 státních, 213 soukromých dotovaných státem a 44 soukromých bez státní podpory.

Velké množství žáků tvoří cizinci (dle prezentovaných údajů 12,1%).

Odborná příprava

- ve Španělsku je tato již nepovinná úroveň vzdělávání rozdělena do 26 specializací (příklady uvedeny níže u některých škol)
- každá z nich má několik středních a vyšších titulů (celkově ve Španělsku 5 úrovní vzdělávání)
- školy nabízejí široké spektrum specializací – v našich podmínkách považováno za „neslučitelné“ a politicky zatím obtížně průchodné
- specifikum: „tranzitní“ vzdělávání pro žáky, kteří nedokončili běžné studium = 1 rok profesní přípravy – nikdo nevypadne ze studijního systému, i tranzitní žáci mohou pokračovat ve středním vzdělávání
- praxe ve firmách: 300 – 400 hodin (nutný předpoklad pro dokončení vzdělání)
- úroveň výsledků praktické přípravy posuzují jak učitelé školy, tak zástupci firem (tyto zástupce finančně motivuje vláda)
- žáci si přispívají na materiál pro výuku a hradí pracovní oblečení

Požadavky na učitele

- univerzitní vzdělání (4 roky, Mgr.) + znalost evropského cizího jazyka na úrovni B2
- pracovní doba 37,5 hod. týdně – v tom:
 - 20 hodin přímé práce ve třídě, k tomu:
 - např. v Barceloně: 8 hodin ve škole (konzultace, dozory, porady,...), 9 hodin na přípravu výuky (není nutné být ve škole)
 - např. ve Valencii: 1 hod. porada, 4 hod. konzulací, 5 hod. setkávání s rodiči, ..., 7,5 hod. volně na přípravu výuky
- Učitele platí vláda (nemají smlouvu se školou).
- Existují 2 skupiny učitelů: kmenoví se stálým zaměstnáním a kolující tzv. interinos (mění školy v rámci celého Španělska, sbírají body, aby postoupili do pozice kmenového učitele).
- Hodnocení práce učitelů je pouze formální „administrativní“, ale údajně se připravuje zákon o hodnocení učitelů.

Naplněnost tříd

30 žáků při běžné výuce, maximum 36

15 žáků / učitele v laboratořích a dílnách

Péče o zdravotně postižené žáky

Školy se prioritně snaží zajistit výuku žáků v běžných třídách. Pokud to charakter postižení vyžaduje, vzdělávají se žáci v upraveném vzdělávacím programu ve speciálních třídách nebo i školách.

Další zajímavosti

Ve školách kladen velký důraz na dobré klima školy, spolupráci s rodiči. Části stěn mezi chodbami a třídami často proskleny. Místo zvonění jsou pouštěny melodie.

Na střední školy zájemci předkládají 3 přihlášky. Přijímání žáků: prostřednictvím zkoušky nebo známky z předchozí závěrečné zkoušky. Po ukončení střední školy v 16 letech se přebírá průměrný prospěch – je rozhodující pro přijetí na navazující studium. Na vyšší odborné školy se skládají zkoušky – přijetí dle úspěšnosti.

V Autonomním společenství Valencie ukončuje předčasně školní docházku 22 % žáků (v ČR 5,8 %).

Známkování škálou 1-10, hodnocení nižší než 5 = neprospěl. Pro vstup na prestižní univerzitní obory (lékařství, práva, ...) požadováno hodnocení zkoušky 8 a více, na méně atraktivní obory pak 6-8.

Studium prestižních oborů je nákladné – např. lékařství cca 150 000 €.

Navštívené školy

Institut Escola del Treball, Barcelona <http://www.escoladeltreball.org>

- veřejná škola založená roku 1914
- komplex bývalé textilní továrny, zahrnuje i další školy, bazén, ...
- 3146 studentů (z toho 73 tranzitních), 228 učitelů, 22 administrativních pracovníků
- počtem žáků největší škola v Katalánsku
- 50 % žáků z centra města, 50 % z předměstí
- domov mládeže nemají, existuje možnost vládního stipendia na pokrytí nájmu
- poskytuje maturitní studium („Baccalaureate“), odborné vzdělávání (standardní i vyšší stupeň) a vzdělávání neúspěšných žáků (PFI), specifické kurzy a akreditace
- velmi široká oborová nabídka (Administrativa, Výpočetní technika, Umělecká grafika, Údržba a služby ve výrobě, Mechanická výroba, obory strojírenské a stavební, chemické, dřevozpracující, Tělocvičné a sportovní aktivity, Automatizace a kontrolní systémy,...)
- v rámci praxí spolupráce s 1200 společnostmi
- vždy v únoru škola prezentuje veřejnosti svou vzdělávací nabídku
- výuka ve směnách: dopolední od 8:00 do 14:00 hod., odpolední od 16:00 do 22:00
- ve škole s převahou chlapců kladen mimo jiné důraz na rovnoprávnost pohlaví a potírání stereotypů a negativních projevů. Snaha přitáhnout dívky od tradičních ženských profesí k technice.
- při přijetí je výhodou, pokud už někdo z rodiny ve škole studoval
- přijímají cca 80 % přihlášených uchazečů
- elektronický docházkový systém – pokud se žák do 8:00 neregistruje ve škole, odchází rodičům žáků SMS s informací o absenci („Big Brother“)
- pro zajištění služeb spojených s provozem školy – školník, úklid, správa skladů – firmy vzešlé z veřejné soutěže

INS Escola d'Hoteleria i Turisme de Barcelona, Barcelona <http://agora.xtec.cat/iesehtb/>

- veřejná škola; 2400 studentů,
- poskytuje odborné vzdělávání standardní a vyšší
- založena 1988, dobudováno 2004
- velmi moderní vybavení
- odborná škola specializovaná na hotelnictví, turismus a potravinářský průmysl
- v oboru kuchař (velmi oblíbená profese) se v prvním roce vyučuje domácí, ve druhém mezinárodní kuchyně
- roční platba za spotřebovaný materiál a uniformu = 360 €
- žáci dopoledního běhu výuky se ve škole stravují
- důraz kladen na angličtinu a francouzštinu
- cca 60 žáků ročně absolvuje zahraniční praxe
- zájem firem o pracovníky se setkává s nezájmem žáků

Instituto Politecnico San Vicente Ferrer, Valencia

<http://cifpciudaddeprendiz.edu.gva.es/?jij=1443902241526>

- integrované centrum odborného vzdělávání podřízené vládě autonomní oblasti
- založena 1958
- součást sítě 12 valencijských odborných škol (ve městech Alicante, Valencia, Castellón)
- 2300 žáků, 170 učitelů, 10 administrativních pracovníků
- škola zaměřená na odbornou přípravu; v tomto roce 11 odlišných specializací (Umělecká grafika, Stavební projektování, Elektrotechnika a elektronika, Mechanická výroba, Katering a turismus, Osobní vzhled, Potravinářský průmysl, Dřevo a nábytek, Údržba motorových vozidel, Zdraví, Textil, Šití oděvů a kůže)
- nabízeny jsou též základní kvalifikační programy
- výuka ve směnách: dopolední od 8:00 do 14:20 hod. (obvykle střední úroveň), odpolední od 15:00 do 21:20 hod. (vyšší studium)
- rozsáhlá spolupráce se zahraničím – Itálie, Francie, Spojené království, Německo, Bulharsko, Řecko, Rumunsko

Centro Referencia Nacional MISERICORDIA, Valencia <http://www.cipfp-misericordia.org>

- integrované centrum odborného vzdělávání s 2800 žáky a 150 učiteli
- v tomto roce 4 profesní specializace (Elektrotechnika a elektronika, Management, Marketing a obchod, Sociálně-kulturní služby), 17 odlišných odborných oborů; nabízí standardní stupně středního vzdělání: základní, střední a vyšší úroveň (v rámci systému vzdělávání), ale i certifikáty (kurzy pod Ministerstvem práce)
- výuka variabilní: ranní od 8:00 do 14:20 hod., odpolední od 15:00 do 21:00 hod., večerní od 18:30 do 22:00 hod. a on-line (tato forma zahrnuje pouze 10 % prezenční složky)
- nejsou obecně problémy s chováním a docházkou – škola se nezdráhá s takovým žákem rozloučit, převis zájmu o studium cca 20 %
- plat zástupce ředitele 2711 € / měsíc (pedagogové v rozmezí 1600-2800 €), kvalifikovaný dělník 1800-2000 €
- zajímavosti: studenti z 36 zemí, kladen důraz na úspory energií, současná nezaměstnanost 23 % je považována za přijatelnou (rodinná soudržnost tlumí dopady ztráty zaměstnání).

IES Torre del Rei, Oropesa del Mar <http://iestorredelrei.edu.gva.es/curs1415/>

- škola s 288 žáky; 34 učitelů, 3 asistenti a 1 psychopedagog
- jde o školu poskytující 2. stupeň základního vzdělávání a střední, „bakalářské“ vzdělání (cca 50 % žáků).
- škola byla narychlo dostavěna před 8 lety z důvodu značného nárůstu počtu obyvatel spojeného s předkrizovým stavebním boomem (rok 2000 = 3700 obyvatel, rok 2014 = 9600 obyvatel). V důsledku hospodářské krize došlo k odlivu obyvatelstva a s tím i k poklesu počtu žáků.
- ve škole velké množství cizinců (imigranti z Afriky a Latinské Ameriky - problémy s jejich nízkou úrovní vzdělání).
- problémy s chováním žáků – žák s nekázní může být na 5 dnů vykázan domů a pak se znovu vrací. Ředitelé si takové žáky opakovaně vzájemně posílají ze školy do jiné.
- škola končí ve 14-15 hod., žáci se chodí najíst domů
- kdo propadne ze dvou předmětů, stále ještě pokračuje ve studiu dál

Institut Fort Pius, Barcelona <http://escolafortpienc.blogspot.com>

- škola s 487 žáky (z nejbližšího okolí tzv. barcelonské Čínské čtvrti); navazuje na vedlejší školu s 1. stupněm, se kterou spolupracují,
- jde o školu poskytující 2. stupeň základního vzdělávání a střední, „bakalářské“ vzdělání
- důraz na participaci žáků při tvorbě pravidel chování ve škole
- zveřejnění fotografie učitele bez jeho svolení = vyloučení ze školy
- rodiče nesmí během výuky žákům telefonovat
- nemají schůzky s rodiči, ale ti mohou vždy v pátek odpoledne od 16:30 přijít do výuky

Escuela Fort Fort Pienc, Barcelona <http://escolafortpienc.blogspot.com>

- škola s 350 žáky, 28 učitelů psycholog, asistenti učitelů, psychoterapeut, logoped
- jde o školu poskytující 1. stupeň základního vzdělávání a předškolní vzdělávání
- k problémovým žákům se schází tzv. diversity committee (ředitel + zástupce + psycholog + učitelé, kteří je učí)

Obsáhlé informace o španělském školství dále např:

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Spain:Overview>

Závěrečné zhodnocení - doporučení:

Lze konstatovat, že systém vzdělávání je v mnoha ohledech od našeho odlišný, ale zajímavý a funkční. Objekty škol jsou v dobrém stavu, dobře vybaveny. Je věnována velká pozornost vytváření pozitivního klimatu ve školách, práci se žáky, komunikaci s rodiči. Aktivita a tvořivost žáků je rozvíjena prostřednictvím zapojení žáků do nejrůznějších projektů.

Navštívené střední školy mají ve srovnání s našimi výrazně více žáků a nabízejí celou řadu navzájem odlišných oborů. Oborová odlišnost je v našich podmínkách brána jako důvod k samostatné existenci mnohých malých, ekonomicky slabých subjektů. Ve Španělsku je přístup odlišný. Toto téma je pro nás doposud aktuální (máme řadu malých, ekonomicky ohrožených škol).

Zdravotně postižení žáci jsou integrováni v běžných školách, jen když to má smysl; v opačném případě jsou žáci vzděláváni ve speciálních třídách a školách, jejich program je uzpůsoben schopnostem žáků. U nás se v současné době klade důraz na maximální inkluzi.

Součástí odborného vzdělávání je povinná praxe v podnicích.

Je kladen důraz na kvalitu výuky a inovace, ale i zapojení žáků do života školy.

Ing. Jiří Franc

Ing. Václav Jarkovský

Pozn.

V rámci doprovodného programu jsme měli možnost navštívit množství památek v Barceloně (chrám Sagrada Família, domy Antoni Gaudího, park Güell, čtvrť Barri Gótic), historické centrum Valencie, vědecký a kulturní komplex Město věd a umění ve Valencii a pozůstatky starověkého římského města a pevnosti Saguntum.